

Petrus Leonardus (Piet) van Pel (1931-2013)

Robert G. Moolenbeek

Summary. Piet van Pel, born on December 8, 1931, died on November 15, 2013. As a 17 year old boy he joined the Dutch Navy and as a warrant officer he travelled around the world. After retirement on his 50th birthday he became an honorary associate of the Zoölogisch Museum Amsterdam (ZMA). He collected in New Guinea [now Indonesia, Papua], Australia, the Dutch West Indies, the Sultanate of Oman and the Mediterranean Sea. Especially the digitalization of the mollusc collection of the ZMA was one of his favorite jobs. For his outstanding assistance he received the ZMA medal of honour '*Natura Peperit Scientiam*' and the Dutch government honoured him with a medal 'member of Oranje Nassau'. His fabulous collection of mainly marine molluscs of more than 16.000 samples and over 100.000 specimens was donated to the ZMA now part of the Naturalis collection in Leyden, the Netherlands.

Piet van Pel is op 8 december 1931 in Egmond aan Zee geboren. Als zoon van een kippenhouder struinde hij in zijn jeugd-jaren vaak met vrienden (o.a. Koen van Duin) door de duinen. De belangstelling voor de natuur was al vroeg aanwezig en torren, hagedissen en vogeleieren maakten deel uit van zijn eerste verzamelactiviteiten. Na de MULO meldde hij zich op 17-jarige leeftijd aan bij de Koninklijke Marine. Hier volgde hij diverse interne opleidingen en in 1952 ging hij voor de eerste maal als seiner-telexist voor 22 maanden naar het toenmalige Nieuw-Guinea met het opnemingsvaartuig Hr. Ms. 'Snellius'. Van schelpen verzamelen was toen nog geen sprake. Die interesse ontstond in 1960 tijdens een strandwandeling te Egmond aan Zee, waar de stranden toen vol lagen met aangespoelde schelpen. Hoe zouden die heten? Bij toeval zag hij in de boekhandel het boekje van Bob Entrop '*Schelpen vinden en herkennen*' en een hobby was geboren.

In datzelfde jaar vertrok hij weer naar Nieuw-Guinea, nu met het vliegdekschip Hr. Ms. 'Karel Doorman'. Dit was het begin van zijn verzamelactiviteiten in de tropen. Inmiddels was Piet in 1954 getrouwd met Jansje Zwart, eveneens uit Egmond aan Zee. In 1962 werd hij voor de 3de maal uitgezonden naar Nieuw-Guinea en weer werd er volop verzameld. Er werden boeken aangeschaft over tropische schelpen hetgeen in die tijd niet echt makkelijk was. Er waren toen gewoon nog niet veel boeken op het gebied van tropische schelpen uitgegeven. Ook in Europa kwam hij met de marine op diverse plaatsen waar verzameld kon worden. Vooral Gibraltar en de Middellandse Zee leverden veel nieuw materiaal op. In 1967 organiseerde hij zijn eerste schelpententoonstelling in Egmond. Er zouden er nog vele volgen. In 1968 werd hij voor 9 maanden uitgezonden naar de Nederlandse Antillen. Goed voorbereid wist hij waar de beste plekken waren om te verzamelen. Ruimte was geen probleem, alles kon makkelijk aan boord in de vriezer worden opgeborgen. Als leidraad fungeerde het boekje van De Jong & Kristensen uit 1965. Soorten als *Conus aurantius*

Fig.1. Piet van Pel met zijn echtgenote, Jansje.

Fig. 2. Piet van Pel in zijn schelpenkamer, 2009.

kwamen toen nog algemeen voor. Er was veel mogelijk bij de marine en vaak vertelde Piet het verhaal over de commandant die aan hem vroeg "En Van Pel waar moet er morgen verzameld gaan worden?" Waarop Piet zei dat hij wel graag eens naar Klein Curaçao zou willen. En de volgende dag ging er een sloep met bestemming Klein Curaçao en kon hij daar zijn slag slaan.

Het zal eind jaren 60, mogelijk begin jaren 70, zijn geweest dat Piet van Pel voor het eerst het Zoölogisch Museum in Amsterdam bezocht. Hij was werkzaam als instructeur op de marinekazerne te Amsterdam en kwam in marine-uniform (inmiddels opgeklommen tot onder-officier) bij de conservator dr. Henny Coomans om schelpen te laten zien die hij verzameld had op zijn reizen. Het waren vooral schelpen uit de Antillen. Ook Coomans was daar geweest en toonde veel interesse in zijn vondsten. Diverse zeldzame en interessante vondsten werden aan het museum geschonken. In 1974 werd ik zelf als assistent van Coomans aangesteld en al gauw klikte het tussen Piet en mij. Toen hij in 1981 met pensioen ging (inmiddels benoemd tot luitenant-ter-zee) besloot hij één dag in de week naar Amsterdam te komen om daar te helpen bij de opbouw van de malacologische verzameling. Er ontstond een goede samenwerking op het gebied van de schelpen maar ook op persoonlijk vlak ontstond er een vriendschap die tot aan zijn dood heeft voortbestaan. Niets was Piet te veel, hij leefde voor de schelpen. Toen begin jaren negentig de computer zijn intrede deed op het ZMA moest hij daar aanvankelijk niets van hebben. "Daar begin ik niet meer aan". Maar langzaam zag hij toch de voordelen die deze technologie meebracht en jawel, hij kocht zelf ook een Apple computer. De beginselen werden hem door mij bijgebracht maar al heel gauw bleek dat Piet talent had voor computerwerk. Samen ontwikkelden wij een gigantische database waar de collectie van Amsterdam in werd

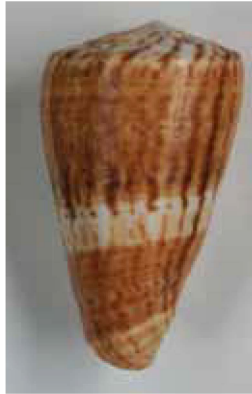

Fig. 3. *Conus peli* Moolenbeek, 1996.

Fig. 4. *Manzonina pelorum* Moolenbeek & Faber, 1987.

ondergebracht. Ook zijn eigen collectie werd volledig gedigitaliseerd en van ZMA-labels voorzien. Hij stond altijd klaar om vrienden te helpen met hun computerproblemen, al dan niet op malacologisch gebied.

Na zijn pensioen verzamelde Piet van Pel de eerste jaren nog in Frankrijk en Portugal met de caravan en ook werden er drie grote vakantie-reizen naar familie in West-Australië gemaakt. Maar voor Piet waren dit vooral verzamelreizen. Een groot deel van de Australische westkust werd bemonsterd. Mede door het contact met Arthur Bassett en Thora Whitehead leverde ook dit veel zeldzame soorten op. Piet had contacten met verzamelaars over de hele wereld en was gastredacteur van Hawaiian Shell News. Daarin publiceerde hij diverse artikelen.

In 1995 maakte hij op verzoek van Donald Bosch deel uit van de 'Doghas Expeditie' in het Sultanaat Oman. Met o.a. Peter Dance, Michael Gallagher en mijzelf werden onbekende gebieden in Oman bemonsterd. Met medewerking van de Omaanse marine werd met behulp van een landingsvaartuig een verzameltocht gemaakt naar de Al Halanyath eilanden (Kurja Muria eilanden). Hierbij werd dankbaar gebruik gemaakt van zijn kennis op zee. Op het eiland Masirah werden diverse duiken gemaakt en tijdens één van deze duiken werd een levend exemplaar gevonden van een onbekende *Conus*-soort, de later beschreven *Conus peli* Moolenbeek, 1996 (fig. 3). Al eerder was er een microslakje van de Canarische Eilanden naar Piet en Jans van Pel vernoemd (*Manzonina pelorum* Moolenbeek & Faber, 1987) (fig. 4) maar een *Conus*, dat was toch zijn grote trots. Bijna nog trotser werd hij toen we in 2010 een mooie grote nog onbeschreven Australische *Voluta* vonden. De soort hoorde nota bene tot het geslacht *AMORIA* en natuurlijk werd deze soort naar zijn vrouw Jans vernoemd. De soort heet nu dus *Amoria jansae* Van Pel & Moolenbeek, 2010 (fig. 5). Toepasselijker kan het eigenlijk niet. Ook trots was hij op zijn medewerking in 2003 aan de 'Geïllustreerde schelpencyclopedia' van Rykel de Bruyne waar 80% van de afgebeelde soorten uit zijn verzameling afkomstig is. Veel materiaal kreeg Piet ook van zijn jeugdvriend en 'derper' Koen van Duin. Deze globetrotter bracht van over de hele wereld schelpen mee voor de collectie Van Pel.

Piet was een geregeld bezoeker van de NMV-vergaderingen en gaf er vele lezingen. Maar hij bezocht ook bijna maandelijks

de bijeenkomsten van de Belgische Malacologische Vereniging 'Gloria Maris' waar hij ook een gewild spreker was. Op de evenementen van de *Vita Marina*-groep uit Scheveningen was hij een geregelde gast en met een select groepje (Henk Dijkstra, Toon Herlaar, Harry van Rossum, Paula Sloof e.a.) werden malacologische bijeenkomsten georganiseerd.

Vanwege de slechte gezondheid van zijn vrouw Jans werd het reizen en het lang van huis zijn lastiger, maar dat kwam zijn inzet voor het ZMA ten goede. Grote delen van de malacologische collectie verdwenen met regelmaat richting Egmond aan Zee en werden daar gedigitaliseerd. Toen zo'n 4 jaar geleden duidelijk werd dat het Zoölogisch Museum Amsterdam zou ophouden te bestaan en samengevoegd zou gaan worden met Naturalis in Leiden, werd de animo om naar Amsterdam te komen minder. Maar zijn huiswerk, wat hij uit Amsterdam meenam of wat hem gebracht werd, bleef hij trouw doen. Zijn laatste grote klus was het digitaliseren van de prachtige collectie van de *Stichting Schepsel Schelp* van Piet Hessel uit Utrecht. Al in de jaren '80 werd Piet van Pel benoemd tot honorair medewerker van de Universiteit van Amsterdam en op 12 mei 2006 kreeg hij de erepenning '*Natura Peperit Scientiam*' voor zijn verdiensten voor het museum (fig. 6).

Zijn wetenschappelijk zeer belangrijke collectie werd al in de 70-er jaren notarieel aan het museum in Amsterdam toegezegd en is nu onderdeel van de Naturalis collectie in Leiden. Al met al verzamelde hij zo'n 7000 verschillende soorten, ruim 16.000 monsters voornamelijk zeemollusken, in totaal meer dan 100.000 exemplaren. Daardoor zullen wetenschappers en amateurverzamelaars de naam Van Pel tot in lengte van dagen in Naturalis en in wetenschappelijke publicaties tegenkomen.

Naast de malacologie heeft Piet zich als echte Egmondse 'derper' enorm ingezet voor het verenigingsleven in Egmond aan Zee. Hij was jarenlang bestuurslid van de Koninklijke Nederlandse Reddings Maatschappij, van de mannenvereniging St. Jan en hij regelde heel veel zaken (o.a. aanschaf en gebruik computer en drukwerk) voor de Oud-Katholieke Kerk. In 2009 werd hij benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau (fig.

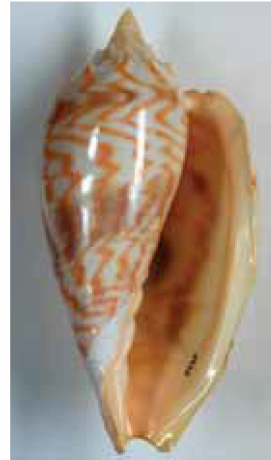

Fig. 5. *Amoria jansae* Van Pel & Moolenbeek, 2010.

Fig. 6. Erepenning ZMA '*Natura Peperit Scientiam*'.

Fig. 7. Piet van Pel met de koninklijke onderscheiding in het ZMA.

7). Hij overleed op 15 november 2013 in zijn huis, genaamd 'Gloria Maris' aan de voet van de vuurtoren in Egmond aan Zee. Dank aan Hugo Kool, Henk Dijkstra en Bram van der Bijl voor aanvullende informatie en Carla Kager voor het beschikbaar stellen van de foto van Piet van Pel in zijn schelpenkamer.

Eponiemen

Manzonia pelorum Moolenbeek & Faber, 1987

Rissoina vanpeli De Jong & Coomans, 1988

Conus peli Moolenbeek, 1996

Nassarius vanpeli Kool, 2005

Persicula vanpeli Moolenbeek & Van der Bijl, 2008

Krantenartikelen over Piet van Pel en zijn collectie

ANONIEM (00.00.2001): Een wonderlijke wereld van schelpen in De Hoep. – *Contact*.

ENGELN, G. VAN (21.04.2001): 'De Wonderlijke wereld van schelpen'. – *Alkmaarse Courant*.

NIJVEEN, C. (05.10.2001): Zwerver tussen de schelpen, oud-marine-officier doet indrukwekkende collectie over aan Zoologisch Museum. – *Haarlems Dagblad*.

LEEUWEN, R. VAN (05.03.2005): Schelpencollectie Piet van Pel 'noot compleet'. – *Noordhollands Dagblad*.

ANONIEM (15.02.2006): Welkom in de wonderwereld, diapresentatie over schelpen. *Contact met de Egmond, Bergen en Schoorl* 56.

ANONIEM (24.05.2006): Penning voor Piet van Pel. – *De Duinstreek* 83(21).

ANONIEM (24.05.2006): Erepennig voor Piet van Pel, geen schelp is veilig. – *Contact met de Egmond, Bergen en Schoorl* 56(21): 1.

ENGELN, G. VAN (20.05.2007): Schelpenschatten zoeken op de woestebaren. – *Noordhollands Dagblad*.

BERNHARD, R. (28.04.2009): Piet van Pel is beroemdheid in de schelpenwereld. 'Ik koop niks en ik verkoop niks'. – *Noordhollands Dagblad*.

ANONIEM (27.05.2009): De wonderlijke wereld van schelpen, oud-marine-man Piet van Pel exposeert in het Museum van Egmond. – *Contact met de Egmond* 59(22): 1, 4.

Bibliografie P.L. van Pel

PEL, P.L. VAN (1969): Additional notes on *Conus aurantius*. – *Hawaiian Shell News* 27(10): 5.

PEL, P.L. VAN (1971): De beet van een *Conus*. – *Correspondentieblad Nederlandse Malacologische Vereniging* 142: 19.

PEL, P.L. VAN (1971): *Conus daucus* collected in the Caribbean. – *Hawaiian Shell News* 19(4): 10.

PEL, P.L. VAN (1971): Observations on *Strombus gallus* Linne. –

Hawaiian Shell News 19(11): 9.

PEL, P.L. VAN (1973): Caraïbische ervaringen. – *Correspondentieblad Nederlandse Malacologische Vereniging* 155: 203-205.

PEL, P.L. VAN (1974): [Vindplaatsen van weekdieren in de Nederlandse Antillen]. – *Correspondentieblad Nederlandse Malacologische Vereniging* 158: 259-264.

PEL, P.L. VAN (1974): Cassidae of the Netherlands Antilles. – *Hawaiian Shell News* 22(5): 1.

PEL, P.L. VAN (1975): The *Coralliophila* and the anemones. – *Hawaiian Shell News* 23(10): 8.

PEL, P.L. VAN (1980): Report from Aruba. – *Hawaiian Shell News* 28(1): 4.

PEL, P.L. VAN (1981): We imitate the molluscs. – *Hawaiian Shell News* 29(11): 10.

PEL, P.L. VAN (1982): Strombidae. – *Gloria Maris* 21(2): 35-46.

PEL-ZWART, J. VAN & P.L. VAN PEL (1984): Een verzameltocht naar Australië, van 9 januari-26 maart 1982. – *Correspondentieblad Nederlandse Malacologische Vereniging* 218: 1526-1530.

PEL, P.L. VAN (1985): Ecological variation - or pure chance? – *Hawaiian Shell News* 33(6): 3.

PEL, P.L. VAN (1985): Strange happenings on a beach in Algarve. – *Hawaiian Shell News* 33(9): 12.

PEL, J. VAN & P. VAN PEL (1986): Australisch avontuur II. – *Correspondentieblad Nederlandse Malacologische Vereniging* 232: 190-196.

PEL, P.L. VAN (1986): Q: Where does *Voluta musica* lay its eggs? – *Hawaiian Shell News* 34(11): 1.

PEL, P.L. VAN (1986): 'Geslaagde jubileumviering?'. – *Correspondentieblad Nederlandse Malacologische Vereniging* 233: 213-214.

PEL, P.L. VAN (1987): An encounter with a deadly octopus. – *Hawaiian Shell News* 35(2): 4.

PEL, P.L. VAN (1987): Beer guzzling *Xenophora*? – *Hawaiian Shell News* 35(6): 4.

PEL, P.L. VAN (1987): De malacofauna van de koraaleilanden van West-Indië. – *Correspondentieblad Nederlandse Malacologische Vereniging* 235: 252-254

PEL, P.L. VAN (1989): Natural depth recording. – *Hawaiian Shell News* 37(7): 11.

PEL, P.L. VAN (1989): Jubileum. – *Correspondentieblad Nederlandse Malacologische Vereniging* 246: 485.

PEL, P.L. VAN (1989): A new subspecies of the genus *Amalda* from the Arafura Sea (Gastropoda: Olividae). – *La Conchiglia* 21(233-236): 13-15.

FLONK, A. & P. VAN PEL (1990): Kaurivondsten in Nederland. – *Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging* 255: 714-720.

ROMBOUITS, A. (†), edited by H.E. COOMANS, H.H. DIJKSTRA, R.G. MOOLENBEEK & P.L. VAN PEL (1990): Guidebook to Pecten shells. Recent Pectinidae and Propeamussiidae of the world. Oegstgeest: Universal Book Services / Dr. W. Backhuys, Oegstgeest. xiii, 157 pp., 29 pls.

PEL, P.L. VAN (1994): Caraïbische malacologische ervaringen. In: *De horen en zijn echo*: Amsterdam: 53-54.

PEL, P.L. VAN & D.T. BOSCH (1996): The Doghas Expedition. – *Hawaiian Shell News* 44(1-2): 1, 4.

BIJL, A.N. VAN DER & P. L. VAN PEL (2008): List of type specimens of columbellid species described by Jean Hervier (1847-1900) in the Zoologisch Museum Amsterdam (Mollusca: Caenogastropoda: Columbellidae). – *Miscellanea Malacologica* 3(1): 5-8.

PEL, P. VAN (2009): Het ontstaan en het verzamelen van de collectie Piet van Pel. In: *Schitterende schelpen en slijmerige slakken*. Leiden: 130-131.

PEL, P.L. VAN & R.G. MOOLENBEEK (2010): *Amoria (Cymbiolista) jansae*, a new species from Australia (Gastropoda: Volutidae). – *Miscellanea Malacologica* 4(1): 1-3.

E-mailadres van de auteur:
Rob.Moolenbeek@naturalis.nl